

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa B. S.
przeciwko Województwu (...)
o zapłatę i ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 marca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
oraz skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 15 marca 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata M. K. wynagrodzenie w kwocie 3600 (trzy tysiące sześćset) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargami kasacyjnymi strony pozwanej Województwa (...) i powódki B. S. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 15 marca 2018 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej strona pozwana zarzuciła naruszenie prawa procesowego, tj. art. 278 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez poczynienie ustaleń jako własnych z zakresu wiadomości specjalnych w sposób sprzeczny ze stanowiskiem biegłych wyrażonym w opinii Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej UM w W. z dnia 13 marca 2013 r. wraz z opiniami uzupełniającymi z dnia 3 marca 2015 r. i 3 sierpnia 2016 r.; art. 278 k.p.c. w zw. z art. 235 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. przez oparcie ustaleń faktycznych na opinii sporządzonej na potrzeby postępowania przygotowawczego, czyli poza jakimkolwiek postępowaniem sądowym i utożsamianie tej opinii z dowodem z opinii

biegłego w rozumieniu art. 278 k.p.c., skutkiem czego było stwierdzenie faktu istnienia związku przyczynowego pomiędzy niewykonaniem posiewu moczu, niewdrożeniem okołozabiegowej profkaltyki antybiotykowej i nieusunięciem sondy moczowodnej w okresie po zabiegu PCNL, a wystąpieniem krwawienia późnego po zabiegu PCNL, który przeprowadzono u powódki w dniu 7 października 2009 r. w sposób prawidłowy, w następstwie czego konieczne było usunięcie jej nerki prawej.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona pozwana oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Z kolei powódka zarzuciła naruszenie art. 445 k.c. przez przyjęcie, że dochodzone roszczenie było wygórowane w sytuacji braku utrwalonej w orzecznictwie granicy ustalenia wysokości zasądzanych sum i w związku z naruszoną zasadą indywidualizacji okoliczności określających rozmiar krzywdy na tle konkretnego przypadku.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej powódka oparła na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jakkolwiek we wniosku ogólnie powołała się na podstawy z pkt 1 (istotne zagadnienie prawne) i 2 (wątpliwości interpretacyjne i rozbieżność orzecznictwa), to jednak nie sformułowała zagadnienia prawnego, ani też nie wskazała na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Należy bowiem zwrócić uwagę, że według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.). Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne

wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyrażnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.). Z tych względów nie można było przyjąć, że powódka wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej oprócz na podstawach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W przypadku obu skarg kasacyjnych wskazane przesłanki ich przyjęcia nie zostały jednak spełnione.

Strona pozwana istotnego zagadnienia prawnego upatrywała w konieczności rozstrzygnięcia, czy sąd może samodzielnie wyprowadzić merytoryczne (leżące w obszarze wiedzy specjalnej) wnioski końcowe ze złożonej opinii biegłego.

Zagadnienie to było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, przy czym *in casu* Sąd Apelacyjny nie kontestując części opisowej opinii Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej UM w W., lecz bazując na nich wyprowadził inny wniosek końcowy w kwestii istnienia związku przyczynowego, przy uwzględnieniu zasad dowodzenia tej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej w procesach medycznych.

Dowód z opinii biegłego sądowego ma charakter szczególny, gdyż zasadniczo nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ich ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Do dokonywania wszelkich ustaleń w procesie powołany jest sąd, a nie biegły (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 254/14, nie publ.). To strony powinny wykazywać fakty, z których wywodzą skutki prawne, a zadaniem biegłego jest naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego w toku procesu i udostępnionego materiału dowodowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1969 r., I CR 140/69, OSNCP 1970, nr 5, poz. 85). Niekiedy jednak samo dokonanie ustaleń faktycznych wymaga dysponowania wiedzą techniczną oraz doświadczeniem w danej dziedzinie i może uzasadniać zasięgnięcie opinii biegłego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 1984 r., II CR 197/84, OSNCP 1985 nr 2-3, poz. 37). Odrzucając opinię

biegłego sądowego sąd nie może zastąpić biegłego i w kwestii wymagających wiadomości specjalnych zająć własne, odmienne stanowisko (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2018 r., IV CSK 197/17, nie publ.).

Zakres opinii biegłego określa treść postanowienia dowodowego, którym ten dowód dopuszczono (art. 236 k.p.c.). Opinia biegłego podlega ocenie sądu stosownie do reguł określonych w art. 233 § 1 k.p.c. i w ramach tej oceny sąd ustosunkowuje się do mocy przekonywującej rozumowania biegłego i logicznej poprawności wyciągniętych przez niego wniosków. Co istotne, Sąd nie może oprzeć swego ustalenia wyłącznie na podstawie konkluzji opinii biegłego, lecz powinien sprawdzić poprawność poszczególnych elementów składających się na trafność jej wniosków końcowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 1976 r., IV CR 481/76, OSNCP 1977, nr 5-6, poz. 102). Usunięciu wątpliwości nasuwających się w związku z treścią opinii służą środki przewidziane w art. 286 k.p.c. Dopiero w braku możliwości udzielenia przez biegłego kategorycznej odpowiedzi lub wskazania stopnia prawdopodobieństwa, sąd będzie zmuszony ustalić okoliczności dla wyjaśnienia których powołano biegłego, na podstawie całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego i przy zastosowaniu ogólnych reguł postępowania dowodowego.

W tzw. sprawach medycznych, w sytuacji gdy nie jest możliwe przyjęcie w sposób pewny związku przyczynowego pomiędzy uszczerbkiem na zdrowiu poszkodowanego poddanego leczeniu w placówce medycznej, a zachowaniem personelu medycznego, sąd dokonuje oceny, czy w świetle ustalonych w sprawie faktów zachodzi odpowiednio wysokie prawdopodobieństwo istnienia takiego związku (tzw. dowód *prima facie*). Podstawą dla jego konstruowania jest oparte na doświadczeniu życiowym uznanie, iż istnieją okoliczności, w świetle których tego rodzaju wnioskowanie jest uzasadnione (*res ipsa loquitur*). Dla przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej konieczne jest jednak wykazanie, jak się przyjmuje w piśmiennictwie prawniczym i ugruntowanym orzecznictwie sądowym dostatecznie wysokiego stopnia prawdopodobieństwa (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1973 r., II CR 692/73, OSPiKA 1975 nr 4, poz. 94, z dnia 6 listopada 1998 r., III CKN 4/98, nie publ., z dnia 13 czerwca 2000 r., V CKN 34/00, nie publ., z dnia 24 maja 2005 r., V CSK 654/04, nie publ.; z dnia 4 listopada

2005 r., V CK 182/05, nie publ., z dnia 5 kwietnia 2012 r., II CSK 402/11, nie publ.; z dnia 26 marca 2015 r., V CSK 357/14, nie publ.).

Przyjęcie przez sądy *meriti* w danym stanie faktycznym wysokiego prawdopodobieństwa związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem wyrządzającym szkodę a szkodą, lub jego braku ma z założenia charakter ocenny. Dlatego do naruszenia art. 361 § 1 k.c., które można zakwalifikować jako uzasadnioną podstawę kasacyjną dochodzi w przypadkach, gdy rozumowaniu sądu można przypisać cechy dowolności, względnie kiedy występują istotne luki i sprzeczności we wnioskowaniu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2016 r., I CSK 739/15, OSNC - ZD 2018, nr 2, poz. 29). Całokształt materiału dowodowego w oparciu, o który sąd *meriti* przeprowadza tego rodzaju wnioskowanie, obejmuje także dane zawarte w opiniach biegłych sporządzonych na użytek innych spraw, o ile przedstawione wyjaśnienia dotyczące przebiegu procesów chorobowych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i ich możliwych skutków nie pozostają w sprzeczności z opinią biegłych sporządzoną w rozpoznawanej sprawie, a zatem o ile stanowią jeden z elementów tak określonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.).

Oczywistej zasadności skarg kasacyjnych strony upatrywały w naruszeniu przez Sąd drugiej instancji wskazanych w zarzutach przepisów.

Przedstawiona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku ocena zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, przede wszystkim opinii zasadniczej Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej UM w W. wraz z jej uzupełnieniami oraz wnioskowanie Sądu drugiej instancji, w kontekście stopnia prawdopodobieństwa istnienia adekwatnego związku przyczynowego, nie daje podstaw do tezy, że doszło do oczywistego naruszenia reguł w tym zakresie, a w konsekwencji oczywistego naruszenia wskazanych przez pozwaną w skardze przepisów prawa procesowego. Sąd Apelacyjny nie zdyskwalifikował wydanej w tej sprawie opinii instytutu, lecz konkretnie wykazując rozdzźwięk pomiędzy jej częścią opisową, a wnioskiem końcowym, dokonał w tej materii weryfikacji przyjętych przez biegłych wniosków, przez pryzmat szczegółowej oceny okoliczności wymagających wiadomości specjalnych zawartych w części sprawozdawczej tej opinii. Wykorzystany przez Sąd Apelacyjny fragment z opinii medycznej z postępowania przygotowawczego (w której stwierdzono, że ryzyko powikłań zakaźnych należało określić jako znacznie podwyższone, zwłaszcza w sytuacji zaniechania wdrożenia antybiotykoterapii) stanowiła pomocnicze, ale nie decydujące ogólnie w analizie przebiegu procesów chorobowych, które miały znaczenie dla przyjęcia istnienia odpowiednio wysokiego stopnia prawdopodobieństwa związku przyczynowego w tej sprawie. W istocie taki wniosek Sąd Apelacyjny wyprowadził w oparciu o dane z opinii instytutu sporządzonej w tej sprawie.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej strona pozwana skupia się jedynie na kwestiach formalnych na wykazując jednak, że przeprowadzone przez Sąd rozumowanie cechuje się dowolnością. Należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucając naruszenie prawa procesowego, skarżący powinien wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W świetle opinii instytutu Sąd Apelacyjny przyjął ostatecznie, że nieprzeprowadzenie u powódki badania posiewu i wdrożenia leczenia antybiotykowego stanowiły istotny czynnik, który miał wpływ na powstanie krwawienia późnego o dużej intensywności. Wskazał, że według tej opinii zakażenie może być czynnikiem utrudniającym gojenie się uszkodzonych podczas zabiegu PCNL naczyń krwionośnych i może zwiększać ryzyko krwawienia

odroczonego także o dużym nasileniu, którego stopnia prawdopodobieństwa biegli nie byli w stanie określić. Sąd drugiej instancji wskazał, że trudności w określeniu tego stopnia nie mogą obciążać powódki, w sytuacji gdy w Szpitalu nie przeprowadzono badania posiewu. Zwrócił też uwagę, że biegli wskazywali na praktykę kliniczną, iż część złożeń jest zakażona, a na obecność bakterii wskazuje stan zapalny. Jakkolwiek odczyn zapalny nerki nie zawsze jest wynikiem zakażenia, ale nie da się tego stwierdzić jednoznacznie, gdy nie wykonano u powódki badania posiewu, zaś biegli innych możliwych źródeł stanu zapalnego nie wskazali. W opinii instytutu powoływano się też na wcześniejsze występujące u powódki przed zabiegiem PCNL nawracające przewlekłe zakażenia. Z tych względów Sąd Apelacyjny zakwestionował wniosek biegłych, że powikłaniom wynikającym z nakłucia nerki nie można skutecznie zapobiegać, skoro z opinii wynika, że badanie posiewu i wdrożenie kierunkowej terapii antybiotykowej ma wpływ na ograniczenie powikłań oraz że u powódki występowały kliniczne objawy wskazujące na możliwość zakażenia dróg moczowych. Biegli wskazywali również, że nawet w razie braku wykrycia drobnoustrojów przeprowadzonym badaniem moczu, antybiotyki powinny być podane powódce prewencyjnie jako osobie w starszym wieku i z cukrzycą. Ponadto nie znaleźli wystarczającego uzasadnienia dla utrzymywania u powódki sondy moczowodowej w okresie po zabiegu PCNL. Sonda ta powinna być usunięta najpóźniej w kilka dni po tym zabiegu, natomiast była ona u powódki utrzymywana aż do operacji usunięcia nerki prawej, stanowiąc, jako ciało obce utrzymywane w moczowodzie, czynnik ryzyka rozwoju występującego zakażenia dróg moczowych, a jako element utrudniający fizjologicznie odpływ moczu z miedniczki nerkowej - także czynnik ułatwiający utrzymywanie się i rozwój ewentualnie już istniejącego zakażenia nerki.

Ocenny charakter kryteriów przydatnych do określenia odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie art. 445 § 1 k.c. sprawia, że o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej kwestionującej wysokość przyznanej z tego tytułu sumy pieniężnej można mówić wówczas, gdy w stanie faktycznym danej sprawy wysokość ta jest rażąco zaniżona, albo zawyżona (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., III CKN 338/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 58, z dnia 29 października 1999 r., I CKN 173/98, nie publ., z dnia 27 lutego 2004 r., V CK

282/03, nie publ., z dnia 15 lutego 2006 r., IV CK 384/05, nie publ.). W sprawach o zadośćuczynienie pieniężne z art. 445 § 1 k.c. sądy powinny w miarę możliwości dokonywać jednolitej oceny podobnych przypadków i zasądzać podobne kwoty z tego tytułu.

Powódka nie wykazała, by zasądzenie kwoty 120 000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 27 września 2012 r. było oczywistym naruszeniem art. 445 § 1 k.c., jak również, że w przypadku podobnych trwałych szkód na zdrowiu i w podobnej sytuacji osobistej poszkodowanych, były zasądzane znacznie wyższe zadośćuczynienia pieniężne. Sąd Apelacyjny szczegółowo wyjaśnił jakimi kierował się kryteriami zasądzając powyższą kwotę. W konsekwencji brak podstaw do uznania, iż orzeczenie w tym zakresie jest oczywiście niesłuszne.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi powódki z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (j.t. Dz. U. 2018, poz. 1184, ze zm.) w zw. z § 22, § 4 ust. 1, 3, § 8 pkt 7, § 16 ust. 4 pkt 2, § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (j. t. Dz. U. z 2019 r., poz. 18).